

ثریا قزل ایباغ

عضو هیأت علمی دانشگاه علوم تربیتی دانشگاه تهران

روش تهیه متون ساده برای نوسوادان و اهمیت ساده‌نویسی*

● انسانهایی را که عمری در دنیای شفاهی زیسته‌اند به سادگی نمی‌توان تنها با برنامه‌های کوتاه‌مدت آموزشی به دنیای مکتوب پایبند کرد.

تداوم نباشد مثل پیمودن سربالایی تند و نفس‌گیری است که درست قبل از رسیدن به قله به بازگشتی شتاب‌آلود منتهی می‌شود. برنامه‌های تداوم سواد از آن جهت اهمیت دارد که با خلق فضای باسواد و فراهم آوردن شرایطی که سوادآموختگان بتوانند مهارت‌های خود را به کار گیرند، زمینه را برای ایجاد دگرگونی در شرایط اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی فرد سوادآموخته فراهم می‌آورد. و به سواد ارزش کاربردی می‌دهد و مفهوم «آموختن برای زیستن» را که امروز شعار نظام‌های آموزش و پرورش پویا در جهان است عینیت می‌بخشد.

جهان امروز با شتابی روبه‌رشد به عصر فراصنعتی رسیده است. عصری که در آن اطلاعات و دستیابی به آن ارزش حیاتی و تعیین‌کننده دارد و در نتیجه سواد و شیوه‌های فراگیر و عادلانه دستیابی به منابع مدون، کلید رشد و توسعه محسوب می‌شود. هر روز که می‌گذرد با افزایش هزینه‌های آموزش مهارت‌های پایه سواد به بزرگسالان کشورهای جهان سوم که خود از عوارض بی‌سوادی به شدت رنج می‌برند، با بحران جدی‌تری روبه‌رو می‌شوند. این بحران وقتی به اوج خود می‌رسد که بررسی‌ها نشان می‌دهد این کشورها که با صرف هزینه‌های زیاد و با فداکاری و از خودگذشتگی و تلاش، بی‌سوادان را زیر پوشش برنامه‌های کوتاه مدت آموزش مهارت‌های سواد قرار می‌دهند از این نکته غافل می‌مانند که انسانهایی را که عمری در دنیای شفاهی زیسته‌اند به سادگی نمی‌توان تنها با برنامه‌های کوتاه‌مدت آموزشی به دنیای مکتوب پایبند کرد. نتیجه این غفلت، بازگشت سریع سوادآموختگان به بی‌سواد و به هدر رفتن سرمایه‌های مادی و انسانی است. برنامه‌های آموزش سواد هرگاه همراه با برنامه‌های پیگیری و

جامعه بلافصل معنی کرد.
اگر جامعه از فقر بهداشتی رنج می برد باید فقر بهداشتی را در رابطه با

نوعی صدقه از سر ترخم شباهت دارد. از آنجایی که در تهیه مواد خواندنی درک واقعیت‌های زندگی و تجارب مخاطبین برای طرح درست مسأله ضرورت دارد، موادی که با این شیوه تهیه می‌شود با دریافتهای حسی و عملی زندگی نوسودان منطبق نیست و بالتبع سوادآموختگان با آن احساس بیگانگی می‌کنند.

۲. روش تهیه مبتنی بر شناخت و توأم با برنامه‌ریزی: در این روش، فرد مخاطب محور برنامه‌ریزی است و در عمل مشکلات او که خواه‌ناخواه با مشکلات عمومی جامعه پیوند دارد از شکلی کلی و انتزاعی به شکلی عینی و ملموس و مرتبط با زندگی عملی او تغییر می‌کند. در این روش ابتدا باید با توجه به عوامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی بلافصل زندگی نوسواد مخاطب، موضوعهای مهم مرتبط به زندگی او را شناسایی و درجه‌بندی کرد، که این کار جز از طریق تماس دائم و بررسی مستمر شرایط زندگی سوادآموختگان میسر نیست. سپس با تعیین اولویتها و تقسیم آنها به موضوعهای فرعی تری که ارتباط بیشتری با زندگی آنها دارد، کار تدوین منابع را دنبال نمود.

از باب مثال، اگر جامعه از فقر بهداشتی رنج می‌برد باید فقر بهداشتی را در رابطه با جامعه بلافصل معنی کرد. مثلاً می‌توان آن را به زیر بخشهایی نظیر سوء تغذیه، آلودگی محیط زیست، بیماریهای گوناگون و فراهم نبودن حداقل استانداردهای بهداشتی در اثر فقر و... تقسیم کرد و کار تدوین مواد را از آنجا آغاز نمود که بیش از سایر موارد در ارتباط با شرایط عینی نوسواد مورد نظر ماست.

روی هم رفته، می‌توان چنین نتیجه گرفت که هر چه محتوای مواد تهیه شده با واقعیتها و تجارب زندگی و دریافتهای حسی آنان بیشتر ارتباط داشته باشد انگیزه‌های آنها برای مطالعه و یادگیری قوی‌تر خواهد بود. نکته دیگر اینکه اگر ما حقیقتاً از آنها می‌خواهیم راه و روش جدیدی را تجربه کنند، در نگرشهای خود تجدید نظر کنند، یا فکر نویی را بپذیرند باید تلاش کنیم به جای دستور صادر کردن و استفاده از تحکم از طریق قانع کردن، به طرح مسئله پردازیم و ذهنیت خوانندگان خود را دست کم نگیریم.

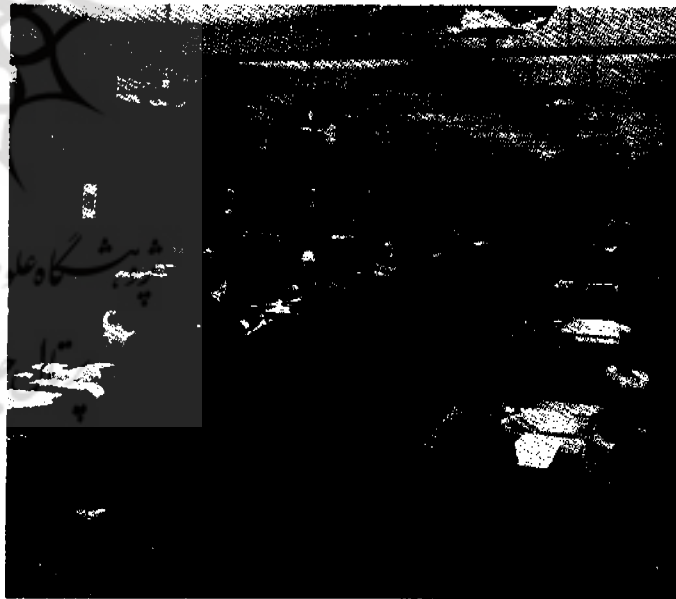
توجه به آنچه آنها می‌دانند و احترام قابل شدن برای دانش عامیانه کسانی که فروتنانه و بی هیچ ادعا در برابر ما قرار دارند در ایجاد احترام متقابل و جلب اعتماد خوانندگان نوسواد بسیار مؤثر است. در برنامه‌ریزی برای تهیه مواد خواندنی باید برای مشارکت ذهنی یا عملی خوانندگان جایی در نظر گرفته شود، تا از طریق این گونه مشارکتها نگرشی انتقادآمیز پیدا کنند و یکسره خود را به آنچه می‌خوانند نسپارند.

خلاصه اینکه تمام تلاشها باید در این جهت صورت گیرد که نوسودان به سودمندی مواد مکتوب معتقد شوند و در موارد مختلف، مواد مکتوب را نیز وسیله‌ای برای کسب شناخت و اطلاعات و آگاهی از تجربه‌های تازه‌ای که می‌تواند در بهبود زندگی آنها نقش

این مهم ممکن نیست مگر آنکه ابتدا با برنامه‌ریزی صحیح به تولید مواد خواندنی کتابی یا غیرکتابی فراگیر که با ویژگیهای متنوع جامعه نوسواد نظیر سن، جنس، حرفه، سطح سواد و علائق او تناسب داشته باشد اقدام نمود، سپس با تجدید سازمان در نهاد کتابخانه‌های عمومی خصوصاً شاخه‌های روستایی آن امکان دستیابی و بهره‌وری از منابع مدون کتابی و غیرکتابی را برای نوسودان فراهم کرد.

بدین ترتیب می‌توان هدفهای کلی تهیه خواندنیهای ساده را به این قرار مشخص نمود:

۱. تحکیم پایه‌های سواد و ممانعت از بازگشت به بی‌سوادی؛
۲. ارتقاء سطح سواد از حد مبتدی به حد خودآموزی؛
۳. فراهم آوردن امکان دستیابی به اطلاعات مورد نیاز از طریق مواد مکتوب؛
۴. پرورش قدرت تجزیه و تحلیل و دید انتقادی؛
۵. آشنا کردن نوسودان با افکار ارزشها، و نگرشهای نوین در زمینه‌های گوناگون زندگی؛
۶. آشنا کردن آنها با ارزش مطالعه و سرگرم شدن و پر کردن اوقات فراغت از طریق آن.

مواد خواندنی ساده را می‌توان به دوروش تهیه کرد که در اینجا مقایسه این دوروش ضروری به نظر می‌رسد.

۱. روش تهیه مواد براساس پیش فرضها: مبنای این روش قضاوت شخصی کارشناسان است، و چون معمولاً بدون شناخت کامل عوامل اجتماعی، اقتصادی، و فرهنگی زندگی جامعه مخاطب و به صورت عام تهیه می‌شود، فاقد جوهر همدلی و همدردی و توانایی شناخت مسائل زندگی نوسودان از دریچه چشم مخاطبان است و بیشتر به

سازنده داشته باشد تلقی نمایند. محتوای مواد خواندنی ساده از تنوع و گوناگونی برخوردار است و از داستانهای فولکوریک و ترانه‌ها و اشعار و بازیها و لالایها و معماها و چیستانها گرفته با مطالب بهداشتی و فنی و آموزشی و مطالب مربوط به زندگی اجتماعی و مسائل آن و زندگینامه و حوزه‌های سرگرمی را دربرمی‌گیرد.

برای ارائه این طیف وسیع از موضوعهایی که بالقوه می‌تواند در قالب خواندنی ساده به نوسودان ارائه شود ساخت و پرداخت گوناگون نیز پیش‌بینی شده است که بنا بر ضرورت و اهداف مختلف باید انتخاب شود.

دفتر فرهنگی آسیا وابسته به یونسکو (ACCU) مواد ساده را از نظر شکل ارائه در چهار طبقه قرار داده است.

۱. مواد چاپی کتابی، شامل کتاب، جزوه، کتابهای عکسی، کمیکها و نظایر آن که در این میان جزوه‌هایی که بین ۱۵ تا حداکثر ۳۰ صفحه باشد برای خوانندگان مبتدی مناسبترین شکل ارائه به حساب می‌آید.

۲. مواد چاپی غیرکتابی، نظیر پوسترها، برگه‌ها، روزنامه‌های دیواری و روزنامه‌ها و مجلات خبری.

۳. مواد سمعی و بصری، شامل فیلمهای هشت میلیمتری و شانزده میلیمتری، نوارهای ویدیویی، اسلایدهای صوتی، برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی که طبعاً استفاده‌های جمعی دارند.

۴. بازیهای آموزشی - تفریحی مشارکتی، مثل بازی با کارتهای مختلف هماهنگ کردنی و طرح معما.

حال بد نیست اشاره‌ای هم به مراحل انجام کار داشته باشیم. از آنجایی که منابع مورد استفاده نوسودان از نظر شکل ارائه از تنوع برخوردار است و هر یک براساس ویژگیهای خاص خود برنامه‌ریزی ویژه‌ای را طلب می‌کند. در اینجا برای جلوگیری از اطالة کلام تنها به دو شکل متداول آن، یعنی جزوه و پوستر، اشاره می‌شود. در آغاز راه باید موضوع مورد نظر را با توجه به نیازها و ضرورت‌های بلافصل زندگی جامعه مخاطب انتخاب کنیم، سپس هدف خود را از تهیه منبع مشخص نماییم:

— آیا می‌خواهیم دانش و اطلاعاتی را به او منتقل کنیم؟
— آیا می‌خواهیم او را برای دست زدن به تجربه‌ای ترغیب نماییم؟

— آیا می‌خواهیم فکر نویی را به او معرفی کنیم؟
— آیا می‌خواهیم کاری را مرحله به مرحله به او بیاموزیم؟
— آیا می‌خواهیم او را سرگرم کنیم؟

گرچه ممکن است در هر منبع بیش از یک هدف به موازات هدف اصلی دنبال شود، ولی هدفی که محور شکل گرفتن منبع است مورد توجه قرار می‌گیرد.

پس از تصمیم‌گیری درباره موضوع و روشن شدن هدف، درباره شکل ارائه تصمیم می‌گیریم. آنچه در یک جزوه قابل گسترش است

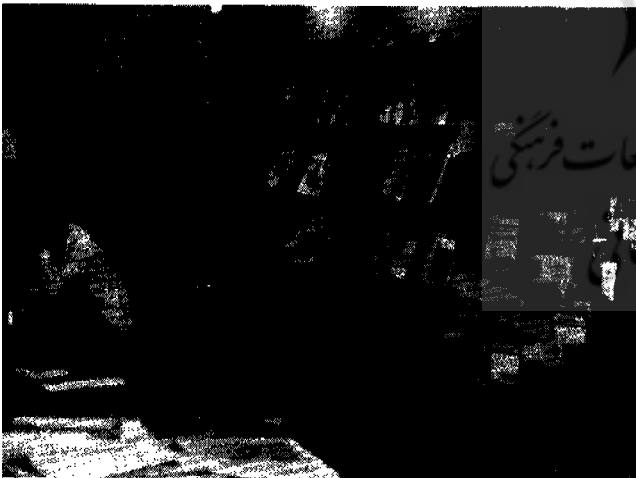
● عرصه می‌شود پوستر است منداثرترین شکلهایی که مطالب ساده در قالب آن به خواننده نوسود

در یک پوستر یا روزنامه دیواری به طور کامل قابل گسترش نیست، لذا شکل ارائه باید با در نظر گرفتن هدف و طول پیام و جنبه‌های کاربردی آن مشخص شود.

مثلاً اگر بخواهیم راهنمایی برای استفاده درست از کود شیمیایی در اختیار کشاورزان قرار دهیم باید آن را در شکلی ارائه کنیم که فرد بتواند آن را با خود داشته باشد و در خانه و مزرعه مورد استفاده قرار دهد، بنابراین شکل جزوه مناسبترین شکل ارائه است. اما اگر در جایی هدف ارائه یک پیام بهداشتی به جامعه وسیعتر است پوستر یا روزنامه دیواری عملکرد مثبت‌تری می‌تواند داشته باشد. یا اگر مثلاً در شرایطی هستیم که نیازمند تهیه مطلبی برای نوعی فعالیت دسته‌جمعی در کلاس یا حلقه‌های مطالعاتی هستیم شکل مناسب می‌تواند بازیهای دسته‌جمعی باشد تا مشارکت تعداد بیشتری از سوادآمختگان جلب شود.

در مرحله بعد، تهیه یک طرح اولیه برای ارائه مطلب ضروری است، اگرچه ممکن است این طرح الزاماً تا به انتها بدون تغییر باقی نماند و وارد شدن به حوزه عمل سبب ایجاد دگرگونی در ساخت آن شود اما تهیه چارچوبهای مشخص ضروری است.

در مرحله بعد باید به گردآوری اطلاعات پرداخت. غیر از حوزه‌های داستانی که خلاقیت‌های ذهنی نویسنده منشاء به وجود آمدن اثر است در سایر موارد نیازمند جستجو و گردآوری اطلاعات هستیم. زیرا مطالب ارائه شده باید صحیح و دقیق و باب روز باشد.

بعد از گردآوری اطلاعات باید به گزینش آن بپردازیم زیرا هرآنچه گرد آمده الزاماً نمی‌تواند در تدوین جزوه ما کارایی داشته باشد. اطلاعات مورد نیاز باید با توجه به نیاز گروه مخاطبان و دامنه کار جزوه از میان کل اطلاعات به دست آمده گزینش شود، به طوری که انسجام موضوعی داشته باشد. تنظیم اطلاعات خود مرحله دیگری از کار است. تنظیم باید به صورتی باشد که مطالب با نظمی

منطقی در کنار هم قرار گیرند و در جهت ارائه پیام و یا پیامهای اصلی با همدیگر مرتبط باشند.

پس به مرحله نگارش می‌رسیم. توصیه آن است که ابتدا مطالب را به صورت درست و کامل آن با شیوه نگارش خود بنویسیم و پس از آنکه از انسجام و نظم منطقی مطلب اطمینان حاصل کردیم براساس اصول ساده‌نویسی آن را متناسب با تواناییهای خواندن نوسواد ساده‌نویسی نماییم. مجامع بین‌المللی خوانندگان نوسواد را از نظر توانایی خواندن به سه گروه تقسیم می‌کنند.

۱. گروه مبتدی، که توانایی خواندن مستقل ندارند و تنها در صورتی می‌توان آنها را به خواندن ترغیب نمود که مطالب تهیه شده دقیقاً با استفاده از صداها، حرکتها، حروف و حتی واژگان خوانده شده در کتاب درسی تهیه شده باشند و از نظر شکل ظاهری، اندازه حروف، قواعد سفید خوانی و حتی تصویرها شبیه کتاب درسی باشند.

۲. گروه نیمه مبتدی، که در حد بسیار ابتدایی مهارتهای پایه سواد را آموخته‌اند و به ممارست فراوان نیاز دارند. این گروه گرچه می‌تواند جزوه‌های خواندنی ساده را بخواند ولی این مطالب باید به شیوه‌ای تهیه شود که نه آنقدر ساده باشد که تأثیری در بالا بردن سطح سواد آنها نداشته باشد نه آنقدر دشوار باشد که خواننده را از تلاش بازدارد.

۳. گروه خودآموز، که دوره‌های رسمی آموزش را به پایان رسانده و به مرز خودآموزی رسیده‌اند و قادرند برای کسب اطلاعات گوناگون فردی و اجتماعی و حرفه‌ای و سرگرم‌کننده به مطالعه‌ای مداوم و خودانگیزته بپردازند.

روشن است که در تهیه مواد خواندنی، اولویت به گروههایی داده می‌شود که در معرض خطر بازگشت به بی‌سوادی قرار دارند.

در این مرحله، مسأله ساده‌نویسی مطرح می‌شود. دشواری ساده‌نویسی از اینجا ناشی می‌گردد که ذهنیت نویسندگان مطالب خواندنی ساده ذهنیت انسانهای باسواد است. با ذهنیت فرد سوادآموخته‌ای که تازه در آغاز راه قرار دارد بسیار متفاوت است. اگر بتوانیم آنچه می‌خواهیم بگوییم به زبانی عرضه کنیم که مخاطب، با سطح سواد محدود، آن را دریافت کند در ساده‌نویسی توفیق یافته‌ایم.

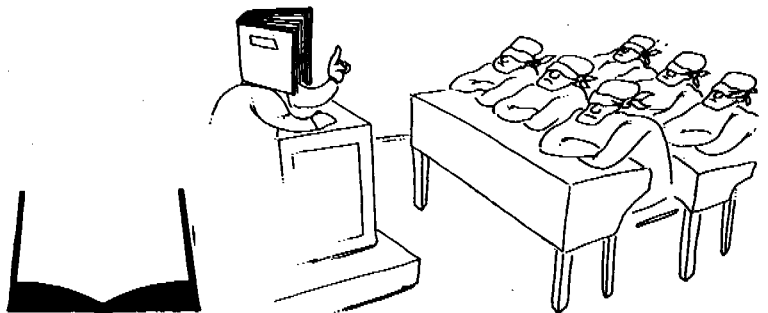
اطلاعاتی باشد. • تصاویر در عین سادگی و مرتبط بودن با متن باید دارای ارزش

اولین نکته در ساده‌نویسی، انتخاب واژگان است: واحدهایی کوچک که نوسواد با درک معانی یکایک آنها به معنی کلی جمله دست می‌یابد. این واژگان حتی الامکان باید در محدوده واژگانی باشد که معمولاً جامعه مخاطب در نوشتار یا گفتار خود به کار می‌برد. اما چگونه می‌توان به چنین واژگانی که آن را واژگان پایه می‌گویند دست یافت؟

این مهم نیازمند پژوهشی گسترده است که در اثر آن پر تکرارترین واژگان هر قشری به دست می‌آید. در کشور ما در سالهای قبل از انقلاب، این تلاش آغاز شد و تا مراحل هم پیش رفت ولی به محاق تعطیل کشیده شده و از سرنوشت آن اطلاع دقیقی در دست نیست. در چنین شرایطی توصیه آن است که به ساده‌ترین، عام‌ترین و متداولترین واژگان تکیه شود مگر واژه‌هایی که، با همه دشواری، نوسواد باید آنها را بیاموزد. در چنین صورتی با اعراب‌گذاری باید خواندن واژه‌ها را برای مخاطب ساده کرد تا از طریق خواندن درست، به معنی آن پی ببرد.

برای زبان فارسی توصیه می‌شود در نوشته‌های ساده از واژگانی که بیش از چهار هجا دارند استفاده نشود. توصیه دیگر اینکه هرگز از شکسته‌نویسی استفاده نشود، زیرا وقتی واژگان براساس یک گویش شکسته می‌شود کاربرد آن محدود می‌گردد و خواندن آن برای کسانی که گویش متفاوتی دارند دشوار می‌شود.

طول جمله‌ها. در نوشته‌های ساده جمله‌ها باید بسیار کوتاه و ساده باشد. برای گروههای مبتدی و نیمه‌مبتدی حداکثر استفاده از ۱۲ کلمه در جمله توصیه می‌شود، زیرا خواندن جمله‌های طولانی با توجه به مکتبی که نوسواد بر روی اجزای آن می‌کند کاری دشوار خواهد بود. حال آنکه جمله‌های کوتاه احساس رضایت مندی را در خواننده

به وجود می‌آورد. بنابراین از به کار بردن علائم، نشانه‌ها و اضافاتی که به طولانی شدن جمله منتهی می‌شود باید خودداری کرد؛ مثل استفاده از حرف ربط، حذف فعل به قرینه، به کار بردن صفتها و قیده‌های متعدد و مفاهیم مختلف در یک جمله، و نظایر آن. توصیه می‌شود شیوه رسم الخط مرتبط با کتابهای درسی باشد و از شیوه‌هایی که برای نوسودان آشناست استفاده شود.

پاراگراف بندی. توصیه می‌شود مطالب به بخش‌هایی که قابلیت جایگیری در پاراگراف‌های متعدد را دارند تقسیم شوند تا پس از پایان گرفتن هر پاراگراف، خواننده فرصت مکث و آماده شدن برای ادامه خواندن را داشته باشد.

استفاده از سرفصل و عنوانهایی فرعی فرصت جمع بندی را در اختیار خواننده قرار می‌دهد.

استفاده از پانویس در خواندنی‌های ساده توصیه نمی‌شود زیرا در خواندن وقفه به وجود می‌آورد.

رعایت سفیدخوانی. قطع پیشنهادی جزوه بر اساس استانداردهای بین‌المللی ۲۱×۲۸ سانتیمتر است که تعیین آن بر اساس ضرورت رعایت سفیدخوانی بوده است. در چپین قطعی وقتی ۳ سانتیمتر از هر طرف صفحه حاشیه گذاری گردد و فاصله بین سطرها ۱/۵ تا ۲ سانتیمتر در نظر گرفته شود، با توجه به ضرورت استفاده از حروف درشت و حفظ فاصله در بین کلمه‌ها، آنچه در مجموع به صورت نوشته عرضه می‌شود متناسب با توانایی خواندن نوسود خواهد شد.

تصویر. کاربرد تصویر، نمودار، جدول و سایر جنبه‌های تصویری در نوشته‌های نوسودان یک ضرورت است، اما این ضرورت کمتر از جنبه‌های زیبایی شناسی نشأت می‌گیرد. تصاویر در عین سادگی و مرتبط بودن با متن باید دارای ارزش اطلاعاتی باشد و در جایی قرار گیرد که به درک بهتر متن کمک نماید. ضمن اینکه باید با عناصر فرهنگ بومی نظیر ظاهر، پوشاک، نوع خانه سازی و محیط طبیعی آن سازگار باشد.

همان گونه که در متن معمولاً به ساده‌ترین روش برای بیان متوسل می‌شویم در تصویر هم باید به گویایی و سادگی و توان انتقال اطلاعات و مفاهیم توجه داشته باشیم، و از کلیت جنبه‌هایی که بدون افزودن بر ارزش اطلاعاتی جزوه بر هزینه‌های چاپ و ارائه می‌افزاید صرف نظر نماییم. مثل استفاده نابجا از رنگ. روی هم رفته زبان و بیان نوشته باید ساده و صمیمی بوده و از جذابیت و کشش برخوردار باشد. باید از بند و اندرز و موعظه خالی باشد. نباید در خواننده این احساس را به وجود آورد که نوشته پیامی است از جانب کسانی که بسیار می‌دانند برای آنان که هیچ نمی‌دانند. استفاده از ضرب المثلهای و گفته‌های رایج در بین مردم در جای مناسب می‌تواند در ایجاد فضای صمیمی در جزوه مؤثرتر واقع شود. گنجاندن پیامها در ساخت داستانی که از مستقیم بودن آنها می‌کاهد به شرطی توصیه می‌شود که صحت و دقت مطالب فدای ساختمان داستانی نشود.

● هر چه محتوای مواد تهیه شده با واقعیتها و تجارب

زندگی و دریافتهای حسی آنان بیشتر ارتباط داشته

باشد انگیزه‌های آنها برای مطالعه و یادگیری قوی‌تر

خواهد بود

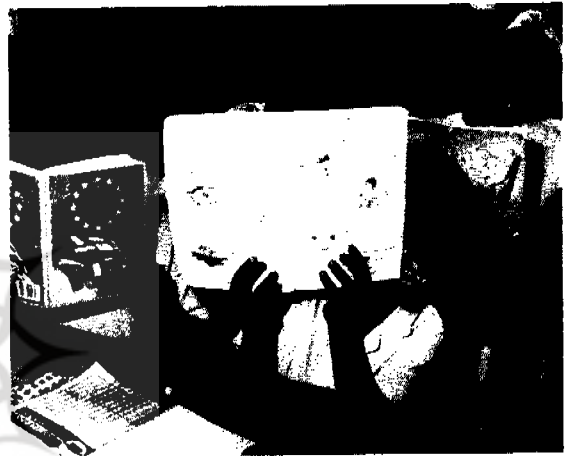

● دشواری ساده نویسی از اینجا ناشی می‌گردد که

ذهنیت نویسندگان مطالب خواندنی ساده ذهنیت

انسانهای با سواد است

با کامل شدن متن جزوه باید برای آن عنوانی برگزینیم. در این گزینش جنبه‌های برانگیزاننده و سؤال برانگیز را باید مدنظر داشته باشیم زیرا نام جزوه می‌تواند اولین جرقه‌های اشتیاق برای خواندن را در خواننده به وجود آورد.

وقتی جزوه کامل شد، قبل از آنکه آن را با مخاطبان بلافصل به کار گیریم باید خود از آن ارزشیابی به عمل آوریم تا مطمئن شویم که با طرح اولیه و هدف ما منطبق شده است یا خیر و در یک ارزشیابی اولیه از درونما به ساخت و پرداخت و کیفیت ارائه آن در ارتباط با تواناییها و قابلیت‌های خواننده مخاطب مطلع شویم.

یکی دیگر از متداولترین شکلهایی که مطالب ساده در قالب آن به خواننده نوسواد عرضه می‌شود پوستر است. هدف از تهیه پوستر ارائه تصویری و مستقیم پیام به شیوه‌ای روشن و واضح به گروه وسیع مخاطبان است. خاصیت پوستر آن است که پیامی را در کوتاهترین و موثرترین شکل ممکن به مخاطبین منتقل می‌کند. بنابراین برای ارائه جزئیات اطلاعاتی به هیچ وجه وسیله مناسبی به شمار نمی‌آید.

معمولاً پوسترها را به دو صورت تهیه می‌کنند، یکی پوسترهایی که طراحی می‌شوند تا پیام واحدی را به خوانندگان برسانند، دیگری پوسترهایی که جنبه ابزار آموزشی دارند و طراحی می‌شوند تا مراحل انجام کاری را به نمایش بگذارند.

روش تهیه پوستر ساده برای نویسندگان و اهمیت ساده نویسی

در تهیه هر پوستر چهار عامل نقش تعیین کننده دارند:

۱. شعار که باید بسیار قوی و برانگیزاننده و پرمعنی باشد و در نهایت ایجاز عمیق ترین تأثیر را در خواننده به جا بگذارد.
۲. تصویر که باید با الهام از شعار در انتقال ابعاد مختلف نوشته به خواننده موفق شود.
۳. پیام ثانویه، نوشته‌ای است که به تفسیر شعار می‌پردازد. شعار و تصویر نظر بیننده و خواننده را جلب می‌کند و پیام ثانویه او را به انجام کاری هدایت می‌نماید.
۴. مشخصات مؤسسه یا نهادی که مسئولیت تهیه پوستر را عهده دار بوده است.

تهیه پوستر خوب نیز نیازمند برنامه‌ریزی است. انتخاب شعار هماهنگ کردن تصویر و شعار به شیوه‌ای ساده و جذاب و هنرمندانه، و انتخاب پیام یا پیامهای مرتبط با شعار که کوتاه و روشن و قابل درک و گویا باشند کار ساده‌ای نیست.

طراحی پوستر به تخصص نیاز دارد. تصمیم‌گیری درباره اندازه پوستر، مکان قرار گرفتن متن و شعار، استفاده از نوع حروف، و تصمیم درباره استفاده از رنگ مواردی است که به مشورت مشاوران هنری نیاز دارد. آنچه در ارزیابی یک پوستر بسیار اهمیت دارد توانایی انتقال پیام در شکل نوشتاری یا تصویری آن است.

در خاتمه باید یادآور شد که کار دشوار تهیه خواندنیهای ساده برای نوسوادان کار همه کس نیست. فقط کار کسانی است که به مردم نجیب و سخت کوش سرزمینشان عشق می‌ورزند و حاضرند ایثارگرانه به میدان بیایند و زکات علم خود را بدین گونه بپردازند. اجرشان با داور.

توضیحات:

- این مقاله متن سخنرانی ایراد شده در کارگاه «روش تهیه مواد آموزشی برای بزرگسالان نوسواد نهضت سوادآموزی» (مورخ ۲۹ خرداد ۱۳۷۲) است.
- ۱. «تهیه مواد خواندنی برای بزرگسالان کم‌سواد»، قسمت اول، ماهنامه آموزش و پرورش، شماره ۷، دوره چهارم و سوم (فروردین ۱۳۵۳)، ص ۴۲۹.
- ۲. «تهیه مواد خواندنی برای بزرگسالان کم‌سواد» قسمت دوم، ماهنامه آموزش و پرورش، شماره ۸، دوره چهارم و سوم (اردیبهشت ۱۳۵۳)، ص ۴۹۲.
- ۳. جهانشاهی، ایرج. راهنمای نویسنده و ویراستار: ساده‌نویسی برای کودکان و نوجوانان، تهران: شورای کتاب کودک، ۱۳۶۰، ص ۹.
- 4. *Guidebook for Development & Production of Materials for Neo-literates*, ACCU, 1985.
- 5. *Preparation and Field-testing of Materials for Neo-literates*, ACCU, 1987.
- 6. *Preparation of Neo-literate Materials for Rural Development*, ACCU, 1988.